

MEDNARODNI STANDARDNI SISTEM ŠTEVILČENJA KNJIG

PRIROČNIK ZA UPORABNIKE
MEDNARODNE STANDARDNE
KNJIŽNE ŠTEVILKE

Mednarodni standardni sistem številčenja knjig
Priročnik za uporabnike mednarodne standardne knjižne številke
Sedma mednarodna izdaja

Ljubljana
Narodna in univerzitetna knjižnica
2020

Najnovejša verzija izvirne izdaje Priročnika za uporabnike mednarodne standardne knjižne številke je dostopna na naslovu Mednarodne agencije za ISBN

<http://www.isbn-international.org>

Priročnik za uporabnike mednarodne standardne knjižne številke
Prevedla in priredila Alenka Kanič
Besedilo strokovno pregledal Ivan Kanič
Lektorirala Suzana Šulek
Oblikoval Maj Blatnik, NUK
Založila Narodna in univerzitetna knjižnica Ljubljana
2020
2. elektronska izdaja

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID=52387331

ISBN 978-961-7091-08-3 (pdf)

Za slovensko izdajo ©2020 Narodna in univerzitetna knjižnica

Naslov izvirnika: ISBN users' manual, international edition, seventh edition

ISBN 978-92-95055-12-4

©2017 by International ISBN Agency, London, UK

Dovoljena je uporaba katerega koli gradiva iz te brošure, vendar z navedbo vira in poslano kopijo, če je mogoče digitalno, Mednarodni agenciji za ISBN.

Kazalo

Predgovor k slovenski izdaji.....	5
1 Ozadje.....	6
2 Prednosti oznak ISBN.....	6
3 Izrazi in definicije	7
3.1 Identifikator digitalnega objekta (DOI).....	7
3.2 ISBN	7
3.3 ISBN-A	7
3.4 Izdaja	7
3.5 Kontinuirani vir	7
3.6 Kontrolna številka.....	7
3.7 Monografska publikacija	8
3.8 Natis	8
3.9 Oblika proizvoda.....	8
3.10 Omejitev uporabe	8
3.11 Podrobnosti oblike proizvoda.....	8
3.12 Ponatis.....	8
3.13 Predpona GS1.....	8
3.14 Registracijska skupina.....	9
3.15 Registrant	9
3.16 Tisk na zahtevo	9
3.17 Upravljanje digitalnih pravic (DRM).....	9
3.18 Založnik	9
3.19 Založniška oznaka	9
3.20 Značilnosti oblike proizvoda	10
4 Vloga in pomen oznak ISBN	10
5 Struktura oznake ISBN	12
5.1 Element GS1	12
5.2 Element registracijske skupine	12
5.3 Element registranta	13
5.4 Element publikacije	13
5.5 Kontrolna številka.....	13
6 Uporaba oznak ISBN	13
6.1 Splošno	13
6.2 Spremembe v publikacijah	13
6.3 Faksimilirani ponatisi	14
6.4 Publikacije v obliki nevezanih listov in digitalni ustrezniki.....	14
6.5 Publikacije v več zvezkih	14
6.6 Večdelni kompleti	15
7 Dodeljevanje oznak	15
7.1 Zaloga	15
7.2 Publikacije, izdane v sozaložništvu	15
7.3 Prodaja in distribucija publikacij s posredniki	15

7.4	Prevzem založnika	16
7.5	Prevzem celotne zaloge in pravic za publikacijo	16
7.6	Založniki s sedežem v več krajih	16
7.7	Oznak ISBN ni mogoče ponovno dodeliti	16
7.8	Oznak ISBN ni mogoče ponovno uporabiti.....	16
8	Register oznak ISBN in spremljajoči metapodatki	16
9	Oznaka ISBN za digitalne publikacije in vzgojno/izobraževalno programsko opremo	18
9.1	Oznaka ISBN za digitalne publikacije	18
9.2	Oznaka ISBN za izdelke s programsko opremo	18
9.3	Načela za dodeljevanje oznak ISBN digitalnim publikacijam	18
10	ISBN za publikacije, tiskane na zahtevo	20
11	Kompleti študijskega gradiva	20
12	Mali založniki in samozaložniki	20
13	Mesto in prikaz oznak ISBN na publikacijah	21
13.1	Splošno	21
13.2	ISBN v obliki črtne kode.....	22
13.3	Dodatna petmestna koda	22
13.4	Algoritem za generiranje kontrolne številke pri ISBN	22
14	Upravljanje sistema ISBN	23
14.1	Splošno	23
14.2	Mednarodno upravljanje.....	23
14.3	Registracijske agencije za ISBN	23
14.4	Upravljanje na ravni registranta/založnika	24
15	ISBN in GS1	24
16	ISBN in drugi identifikatorji.....	25
16.1	DOI	25
16.2	GTIN	25
16.3	ISAN	26
16.4	ISBN-A	26
16.5	ISLI	26
16.6	ISMN.....	27
16.7	ISNI	27
16.8	ISRC	27
16.9	ISSN	28
16.10	ISTC.....	29
16.11	ISWC	29
16.12	SGTIN.....	29
16.13	URN	30
17	ONIX za knjige.....	30
18	Spletna stran Mednarodne agencije za ISBN	31
19	Globalni register založnikov (GRP).....	31
Dodatek 1	– Izračun kontrolne številke	31
A1.1	Izračun kontrolne številke	31

Predgovor k slovenski izdaji

Z velikim veseljem slovenskim založnikom predstavljamo prevod Priročnika za uporabnike mednarodne standardne knjižne številke. Čudna so bila pota nastanka te izdaje, že sedme po vrsti. Kot je običaj, vsaki reviziji standarda sledi nova izdaja priročnika. Pa pogledjmo še malo bolj nazaj! Leta 2005 je bila opravljena četrta revizija standarda, ki ji je sledila šesta mednarodna izdaja priročnika. Od takrat pa do trenutka odločitve za novo revizijo standarda leta 2014 je preteklo veliko časa, tehnološki napredek pri razvoju elektronske knjige je bil nagel in skokovit, na tržišču je vladala zmeda. Vsak založnik ali ponudnik pri posredovanju elektronskih knjig je ravnal po svoji lastni presoji, v prepričanju, da ravna prav. Skupaj z založniki tudi v nacionalnih agencijah za ISBN nismo bili prav prepričani, kako naj se znajdemo v množici različnih formatov in z njimi povezanimi različnimi DRM-ji. Nimalokrat smo se obračali na Mednarodno agencijo za ISBN za natančnejša navodila, ta je sproti beležila vso problematiko in iskala rešitve. Napredek v razvoju je nujno vodil v revizijo standarda ISO 2108, ki se je začela v letu 2014. Vse je potekalo po časovnem načrtu, glasovanje za novo, torej peto, izdajo standarda se je zaključilo pravočasno. Delo na priročniku je potekalo istočasno z revizijo standarda in tako sta bila standard in priročnik hkrati pripravljena za objavo, a se je njuna objava zavlekla za dalj časa. Mednarodna organizacija za standardizacijo in Mednarodna agencija za ISBN sta morali podpisati izjavo o medsebojnem sodelovanju in upravljanju standarda. Precej časa je trajalo, da sta se obe strani sporazumeli o vseh podrobnostih besedila, kar se je zgodilo šele v začetku leta 2017. Sedma izdaja priročnika je bila tako objavljena istočasno s standardom, pred tem pa ga žal nismo smeli uporabljati, kar nas je pri vsakdanjem delu precej oviralo. Da smo dočakali še slovenski prevod, pa je žal moralo preteči še nekaj voda. A bolje pozno kot nikoli!

Slovenski založniki niso bili za nič prikrajšani, saj smo v Slovenski agenciji za ISBN priročnik v angleščini začeli uporabljati takoj, ko smo ga smeli. Dobro smo ga poznali, saj smo sodelovali pri njegovi končni redakciji. Vsekakor pa menimo, da si slovenski založniki zaslužijo priročnik tudi v svojem maternem jeziku.

Ponosni smo, da smo se s slovenskim prevodom priročnika pridružili družini izvirnika in številnih drugih prevodov. V Slovenski agenciji za ISBN upamo, da bodo založniki v priročniku našli marsikateri koristen nasvet in da ga bodo s pridom uporabljali.

Alenka Kanič

Članica Sveta direktorjev ISBN v obdobju 1998–2018

Ljubljana, november 2020

1 Ozadje

Prva razprava o potrebi po mednarodnem sistemu številčenja knjig in njegovi izvedljivosti je potekala na 3. mednarodni konferenci o raziskavah knjižnega trga in racionalizaciji v knjigotrštvu, ki je bila novembra 1966 v Berlinu. Takrat je večje število evropskih založnikov in distributerjev knjig že proučevalo možnost računalniškega vodenja evidence naročanja publikacij in vodenja zalog. Postalo je očitno, da je prvi pogoj za učinkovit avtomatiziran sistem le enkratna in preprosta identifikacijska oznaka za vsako objavljeno enoto.

Sistem, ki je izpolnil te zahteve in se potem uveljavil kot mednarodna standardna knjižna številka (ISBN), ima svoje korenine v sistemu številčenja publikacij, ki sta ga razvili družbi J. Whitaker and Sons Ltd. v Veliki Britaniji leta 1967 in R. R. Bowker v Združenih državah Amerike leta 1968. Hkrati je Tehnični komite TC 46 Mednarodne organizacije za standardizacijo ISO ustanovil delovno telo, ki naj bi proučilo možnosti prilagoditve britanskega sistema za širšo mednarodno uporabo. V letih 1968 in 1969 je potekalo več srečanj predstavnikov iz različnih evropskih držav in Združenih držav Amerike, poročila pa so bila poslana vsem državam članicam ISO.

Rezultat teh dogovarjanj je mednarodna standardna knjižna številka (ISBN), ki je bila leta 1970 potrjena kot standard ISO 2108¹.

Namen tega mednarodnega standarda je usklajevanje in standardizacija mednarodne rabe oznak ISBN kot enkratne identifikacije določene publikacije ali posamezne izdaje te publikacije, naslova, ki jo založi ali izda določen založnik ali izdajatelj v določenem formatu. Ker so se začele knjige in knjigam podobni izdelki pojavljati v novih oblikah na različnih medijih in ker je sistem v rabi že v več kot 160 državah, izvirna 10-mestna oznaka pa je bila razširjena v 13-mestno, je bil izvirni standard pregledan in dopolnjen v letih 1978, 1992 in 2005. Prav tako pa za oznako ISBN, kakor tudi za druge identifikatorje ISO, novejša izdaja standarda določajo metapodatke, ki jih je treba navesti ob njeni dodelitvi.

Nova, peta izdaja standarda ISO 2108 podaja posodobljene primere, splošna pojasnila in razširjena navodila za uporabo ISBN-jev za digitalne publikacije.

Ta priročnik pojasnjuje delovanje sistema in določa korake, ki so potrebni za pravilno dodeljevanje oznak ISBN ter daje posebna navodila za dodeljevanje oznak ISBN digitalnim publikacijam.

2 Prednosti oznak ISBN

- ISBN je enkratni mednarodni identifikator monografskih publikacij; dodeljena oznaka nadomesti operacije z dolgimi bibliografskimi opisi, kar prihrani čas in stroške delovne sile ter zmanjša možnost napak.
- Pravilna raba oznak ISBN omogoča jasno razlikovanje med različnimi proizvodnimi oblikami in izdajami knjige, bodisi v tiskani bodisi v digitalni obliki. Tako se kupcu resnično zagotovi različica, ki jo želi.
- ISBN omogoča sestavljanje in posodabljanje knjigotrških katalogov in bibliografskih zbirk, kot so npr. katalogi knjig na tržišču; podatki o razpoložljivih knjigah so zlahka najdljivi.
- Naročanje in distribucija knjig se izvajata predvsem s pomočjo oznake ISBN; to je najhitrejši in najučinkovitejši način.
- Oznaka ISBN se predstavlja v strojno čitljivi obliki 13-mestne črtne kode EAN-13. Njeno branje je hitro in brez napak.
- Oznaka ISBN je nujno potrebna v knjigarnah, ki uporabljajo sodobne elektronske načine prodaje.
- Mnogi založniški sistemi in prodajne verige temeljijo na sistemu ISBN.
- S pomočjo oznak ISBN se zbirajo podatki o prodaji, kar omogoča nadzor nad gibanjem uspešnosti prodaje različnih oblik proizvodov in izdaj, kot tudi primerjavo med različnimi strokovnimi področji in celo različnimi založniškimi hišami.
- V nekaterih državah temelji sistem nadzora pravic izposojanja na oznakah ISBN. Taki programi omogočajo avtorjem in ilustratorjem denarna nadomestila, sorazmerna s številom izposoj njihovih del v splošnih knjižnicah.

¹ Na razpolago pri nacionalnih organizacijah za standardizacijo.

3 Izrazi in definicije

Naslednji izrazi in definicije se uporabljajo za namene tega priročnika.

Opomba: Definicija »knjige« ni vključena, saj bi zaradi nadaljnjega tehnološkega in tržnega razvoja hitro zastarala.

3.1 Identifikator digitalnega objekta (DOI)

Identifikator digitalnega objekta (DOI®), oznaka DOI, ki je del sistema DOI in je določena s standardom ISO 26324, je trajni in izvršljiv identifikator entitete – fizične, digitalne ali abstraktne – v digitalnih omrežjih. Skladno s sintakso DOI je ime DOI niz, ki določa edinstven objekt znotraj sistema DOI.

3.2 ISBN

Mednarodna standardna knjižna številka je identifikator za monografske publikacije, dodeljen registrantu pod okriljem Mednarodne agencije za ISBN in v skladu z določili mednarodnega standarda ISO 2108 (Standard ISO 2108: Information and documentation – International standard book number (ISBN)).

3.3 ISBN-A

Storitev, ki omogoča, da se ISBN izrazi v sistemu DOI tako, da se ga vključi v sintakso niza DOI.

Opomba: ISBN-A omogoča, da postane določen ISBN izvršljiv ali na spletu dostopen s klikom.

3.4 Izdaja

Vse pojave oblike publikacije z isto vsebino.

Opomba 1: Posamezna izdaja publikacije je lahko izdana v več različnih oblikah proizvoda in v primeru digitalne oblike z več kot enim tipom DRM-ja in z različnimi omejitvami uporabe.

Opomba 2: Pomembne posodobitve, popravki ali spremembe vsebine predstavljajo novo izdajo, kar je običajno označeno na naslovni strani (npr. 2. izdaja, 3. izdaja).

3.5 Kontinuirani vir

Publikacija, ki izhaja daljše časovno obdobje brez določenega konca in je na razpolago javnosti v kateri koli obliki izdelka, navadno v zaporednih ali integriranih izdajah in ima praviloma številčne in/ali kronološke oznake.

Opomba: Kontinuirani viri obsegajo serijske publikacije, kot so časniki, časopisi, revije, magazini, blogi itn., in integrirne vire, kot so publikacije v obliki nevezanih listov s stalnimi ali občasnimi dopolnili, in spletna mesta, ki se stalno dopolnjujejo. Kontinuirani viri ne izpolnjujejo pogojev za dodelitev oznake ISBN.

3.6 Kontrolna številka

Končni znak v nizu ISBN-ja, ki je z vsemi predhodnimi znaki v nizu povezan z določenim matematičnim algoritmom in se ga lahko uporabi za preverjanje točnosti niza ISBN.

3.7 Monografska publikacija

Publikacija, ki jo je založnik/avtor zasnoval kot celoto v enem kosu ali jo namerava zaključiti v omejenem končnem številu kosov in je namenjena javnosti v kakršni koli obliki proizvoda.

3.8 Natis

Naklada določene izdaje knjige. Obstaja lahko več natisov ali ponatisov posamezne izdaje. (Gl. Ponatis).

3.9 Oblika proizvoda

Osnovne fizične ali digitalne lastnosti publikacije, ki jo razlikujejo kot proizvod.

Primer: Ista izdaja publikacije se lahko pojavi v naslednjih oblikah: v trdi vezavi, v mehki vezavi, v brajici, kot zvočna knjiga ali online elektronska knjiga.

3.10 Omejitev uporabe

Omejitev/omejitve tega, kar lahko uporabnik stori z določeno digitalno monografsko publikacijo.

Opomba 1: Omejitve uporabe za digitalne publikacije so običajno nastavljene v programski opremi DRM.

Opomba 2: Če je ista vsebina dostopna ločeno z različnimi sklopi omejitev, bo vsak od teh sklopov predstavljal ločeno monografsko publikacijo.

Primer: Omejitve uporabe, ki so nastavljene za določeno publikacijo, nadzirajo, ali je mogoče dovoliti spremembo besedila v govor, natisniti določen obseg strani in/ali je mogoče knjigo posoditi drugemu potrošniku.

3.11 Podrobnosti oblike proizvoda

Dodatna pojasnila ali nadaljnji podrobni opis oblike proizvoda določene publikacije.

Primer: Za ustrezen opis določene oblike proizvoda iste izdaje iste publikacije so lahko potrebne dodatne podrobnosti: trda vezava z ovitkom, mehka vezava določene blagovne znamke, .pdf, .epub.

3.12 Ponatis

Druga ali kasnejša naklada (natis) iste knjižne izdaje.

3.13 Predpona GS1

Enkratni niz treh števk, ki ga izda Globalna pisarna GS1 in je dodeljen izključno Mednarodni agenciji za ISBN za potrebe standarda ISBN.

3.14 Registracijska skupina

Območje delovanja, ki ga je za ISO 2108 določila Mednarodna agencija za ISBN in lahko temelji na državi, jeziku ali regiji.

3.15 Registrant

Oseba ali organizacija, ki je pri Mednarodni agenciji za ISBN v skladu z veljavnimi pravili zaprosila in pridobila veljaven in izviren ISBN za identifikacijo monografske publikacije. Registrant je običajno založnik publikacije, izjemoma je lahko tudi posrednik, ki deluje v imenu ali namesto založnika.

3.16 Tisk na zahtevo

Publikacija, natisnjena v času naročila stranke in ni dobavljena iz obstoječih zalog distributerja ali založnika.

3.17 Upravljanje digitalnih pravic (DRM)

- Tehnologija, ki se na osnovi šifrirne programske opreme uporablja za kontrolo dostopa do vsebine in ki se razlikuje od oblike proizvoda (3.9) določene digitalne publikacije.

Opomba 1: V programski opremi DRM se lahko uporabijo različne nastavitve za uveljavljanje omejitev uporabe ali omogočanje določenih dodatnih funkcij.

Opomba 2: Posamezna izdaja publikacije je lahko na razpolago preko različnih ponudnikov, ki uporabljajo različno programsko opremo DRM in/ali različne omejitve uporabe.

Opomba 3: »Socialni« DRM označuje določen tip DRM-ja, pri katerem so podatki o kupcu zabeleženi v proizvodu s tehnologijo vodnih žigov, vendar ne uveljavlja nobenih omejitev uporabe. Sklici na DRM v tem priročniku označujejo tehnologijo DRM, ki temelji na šifrirni programski opremi, če »socialni« DRM ni izrecno naveden.

3.18 Založnik

Oseba ali družba, odgovorna za vse korake pri ustvarjanju, izdelavi, distribuciji in trženju digitalnih ali tiskanih publikacij.

Opomba 1: Založnik je običajno odgovoren za vsebino in za kakršno koli finančno tveganje, ki nastane v postopku.

Opomba 2: Založniki so lahko tudi avtorji, ki prevzamejo zgoraj navedene naloge; to je opredeljeno kot samozaložništvo.

3.19 Založniška oznaka

Trgovsko ime ali blagovna znamka, pod katero je delo objavljeno.

Opomba 1: Založniška družba ima lahko več založniških oznak, s katerimi cilja na določena specifična tržišča (npr. HarperCollinsEducational, Voyager, William Collins so vse založniške oznake založnika HarperCollins in ne ločene družbe).

Opomba 2: V določenih primerih so številne založniške oznake lahko rezultat združevanja ali prevzema različnih družb, ki želijo ohraniti razločevanje svojih znamk.

Opomba 3: Založniška oznaka je ime in ne samo logo.

3.20 Značilnosti oblike proizvoda

Fizične ali tehnične značilnosti določene publikacije, ki dajejo več informacij o posebni uporabnosti in dostopnosti.

Primer: Za ustrezen opis določene oblike proizvoda iste izdaje iste publikacije so lahko potrebne dodatne informacije: barva ovitka, oblika in velikost črk, regijska koda za DVD.

4 Vloga in pomen oznak ISBN

Mednarodna standardna knjižna številka, uradno priznana v več kot 160 državah širom sveta, je kratek, jasen in potencialno strojno čitljiv identifikator. ISBN nezmotljivo določa posamezno monografsko publikacijo in mora biti z njo povezan vse od začetka proizvodnega procesa. Kot bistven instrument v proizvodnji, distribuciji, prodajnih analizah in sistemih za shranjevanje bibliografskih podatkov v knjigotrštvu ima oznaka ISBN enako pomembno vlogo tudi pri upravljanju knjižničnih informacij.

Kadar pa je za izdelek primernejši kateri od drugih posebnih identifikacijskih sistemov (tako kot je za kontinuirane in nezaključene integrirne vire primerna oznaka ISSN ter za glasbene tiske ISMN), se uporabi ta sistem. Kjer je primerno, se ti drugi identifikatorji lahko uporabijo tudi v povezavi z oznakami ISBN. Nadaljnje informacije o drugih vrstah identifikatorjev so v poglavju 16.

Oznake ISBN se dodeljujejo monografskim publikacijam in sorodnim izdelkom, kot so npr. kompleti ali zaključene zbirke, ki so na razpolago javnosti, najsi bodo te publikacije in sorodni izdelki dostopni brezplačno ali kot nakup. Poleg tega se lahko oznako ISBN uporabi kot samostojni identifikator tudi za posamezne dele (npr. poglavja) monografske publikacije, posamezne številke ali članke kontinuiranih virov, če so javnosti na razpolago tudi kot samostojne enote. Če so izpolnjeni pogoji za dodelitev oznake ISBN, ni pomembno, v kakšni fizični obliki je vsebina dokumentirana in distribuirana, da se le vsaka oblika proizvoda in njegove različice, ki se nanašajo na podrobnosti in/ali značilnosti oblike proizvoda in/ali na omejitve uporabe, lahko samostojno identificirajo.

Primeri monografskih publikacij, ki so upravičeni do oznake ISBN:

- tiskane knjige in brošure (in njihove različne oblike proizvoda);
- publikacije v brajici;
- publikacije, ki jih založnik ne namerava redno dopolnjevati ali neomejeno nadaljevati njihovega izhajanja;
- zvočne knjige (govoreče knjige) na fizičnem nosilcu ali dosegljive na internetu za prenos ali pretakanje podatkov;
- digitalne publikacije (e-knjige) na fizičnem nosilcu (strojno čitljivi trakovi, diskete ali cederomi) ali na internetu (za prenos ali pretakanje podatkov);
- digitalizirane kopije tiskanih monografskih publikacij, ki so sicer na razpolago v prodajni verigi;
- publikacije na mikrooblikah;
- vzgojna ali izobraževalna programska oprema, filmi, videoposnetki, DVD-ji, prosojnice na fizičnem nosilcu ali dostopne na internetu za prenos ali pretakanje podatkov;
- publikacije s sestavinami na različnih medijih, kjer je besedilo poglavitna sestavina, npr. knjiga s cederomom ali knjiga z DVD-jem;
- posamezni članki² ali številke določenega kontinuiranega vira, kadar so na razpolago tudi samostojno (toda ne kontinuirani vir v celoti);
- umetniške knjige in ilustrirane knjige z naslovno stranjo in/ali besedilom in podnapisi;

² Če so posamezni članki dostopni pri založniku tudi samostojno, sodijo med zaključene publikacije in se jim dodeli oznako ISBN. To ne velja za posebne odtise in preprinte, ki jih naroči/-jo avtor/-ji članka za svojo lastno distribucijo.

- aplikacije za elektronske knjige (e-book apps), pod pogojem, da imajo znaten delež besedilne vsebine in so lahko obravnavane kot monografske publikacije ter so na razpolago javnosti; vsebujejo lahko tudi slike, gibljive slike in zvok;
- zemljevidi in atlasi.

Primeri gradiv, ki niso upravičeni do oznake ISBN:

- kontinuirani viri³, obravnavani v celoti kot bibliografska entiteta (posamezne številke imajo lahko oznake ISBN);
- abstraktne entitete⁴, npr. besedilna dela in druge abstraktne stvaritve intelektualne in/ali umetniške vsebine;
- tiskana ali digitalna gradiva, namenjena izključno trženju ali promociji, kot so propagandna gradiva, pripomočki in podobno;
- glasbeni tiski;
- grafični listi in grafične mape brez naslovne strani in besedila;
- osebni dokumenti (npr. digitalni življenjepisi ali osebni profili);
- voščilnice;
- glasbeni zvočni posnetki;
- programska oprema, filmi, videoposnetki, DVD-ji ali prosojnice za kateri koli namen razen za vzgojo in izobraževanje;
- digitalne oglasne deske;
- elektronska pošta in druga digitalna korespondenca;
- igre;
- po meri narejene ali personalizirane knjige, ki niso splošno razpoložljive;
- kuponi za licenčni ključ za dostop do digitalnih monografskih publikacij na internetu.

Nekateri identifikatorji, kot sta ISSN in ISMN, imajo natančno določena pravila glede tega, katera gradiva so lahko označena s temi oznakami, medtem ko se drugi identifikatorji, kot je npr. GTIN-13, uporabljajo za zelo široko paleto proizvodov.

Trgovcem na drobno, ki uporabljajo GTIN-13 in prodajajo proizvode sorodnih vsebin, ki ne ustrezajo kriterijem za pridobitev oznake ISBN, ni treba prilagajati sistemov prodaje, ker je danes oznaka ISBN popolnoma združljiva z GTIN-13.

Namen seznamov in navedenih primerov ni popolna izčrpnost, saj obstajajo razlike v pravni in trgovski praksi različnih držav. Za nadaljnje informacije in pojasnila o tem, ali določenemu proizvodu pripada oznaka ISBN ali ne, se je treba obrniti na lokalno registracijsko agencijo za ISBN.

Informacije o drugih identifikatorjih in njihovi uporabnosti so v poglavju *16 ISBN in drugi identifikatorji*.

Oznaka ISBN je identifikator in ne predstavlja prav nobene oblike pravnega varstva ali zaščite avtorske in sorodnih pravic.

Samo dodelitev oznake ISBN določenemu proizvodu še ne pomeni, da je za pravne in davčne namene ta proizvod tudi definiran kot knjiga.

³ Publikacija, ki izhaja daljše časovno obdobje brez vnaprej določenega konca. Taka publikacija običajno izhaja v zaporednih ali integriranih kosih, ki imajo navadno številčne in/ali kronološke oznake. Tipični primeri vključujejo serijske publikacije, kot so časniki, časopisi, revije, magazini itn., ter integrirne vire, kot so publikacije z nevezanimi listi in spletne strani, ki se dopolnjujejo.

⁴ Vsaka samostojna oblika proizvoda z romanom *Starec in morje* je npr. primerna za označevanje z oznako ISBN, medtem ko roman kot abstraktno besedilno delo te oznake ne more imeti.

5 Struktura oznake ISBN

Od 1. januarja 2007 dodeljujejo nacionalne agencije za ISBN oznake ISBN, ki so sestavljene iz trinajstih števk z naslednjimi elementi:

- element GS1,
- element registracijske skupine,
- element registranta,
- element publikacije,
- kontrolna številka.

Pred natisnjeno oznako je vedno akronim ISBN.

Opomba: Poleg akronima ISBN, ki je vedno v latinici, se lahko v deželah, kjer ne uporabljajo latinične pisave, doda še »ISBN« v pisavi, ki je tam v uradni rabi.

Oznaka ISBN je razdeljena na pet elementov, od teh so trije spremenljive dolžine; prvi in zadnji element sta stalne dolžine. Kadar so prikazani v očem čitljivi obliki, morajo biti elementi med seboj jasno ločeni z vezaji ali s presledki:

ISBN 978-92-95055-12-4

ali

ISBN 978 92 95055 12 4

Opomba: Raba presledkov ali vezajev nima nobenega posebnega pomena, tam so le zaradi izboljšane čitljivosti.

Število znakov v drugem, tretjem in četrtem elementu oznake ISBN (oznaka registracijske skupine, oznaka registranta, oznaka publikacije) se spreminja. Število znakov v oznaki registracijske skupine in oznaki registranta je odvisno od pričakovane založniške produkcije registracijske skupine ali registranta. Kadar so ti elementi po številu znakov krajši, to pomeni, da se od registracijske skupine ali registranta (ali obeh) pričakuje večje število publikacij.

5.1 Element GS1

Prvi element oznake ISBN je 3-mestna oznaka, ki jo dodeljuje GS1, prej EAN International. Predponi, ki ju je GS1 že dodelil, sta 978 in 979, za povečanje zmogljivosti sistema ISBN pa bodo glede na potrebe v prihodnje dodeljene še dodatne predpone.

Primer: 978

5.2 Element registracijske skupine

Drugi element oznake ISBN označuje državo, geografsko regijo ali jezikovno območje, ki sodeluje v sistemu ISBN. Nekateri člani v sistemu ISBN tvorijo jezikovno območje (npr. registracijska skupina 3 = nemška jezikovna skupina znotraj predpone 978 elementa GS1), drugi oblikujejo regionalno skupino (npr. registracijska skupina 982 = Južni Pacifik znotraj predpone 978 elementa GS1). Dolžina tega elementa se spreminja, vsebuje lahko do pet znakov.

Oznake registracijskih skupin dodeljuje Mednarodna agencija za ISBN.

Primer: 978-92

5.3 Element registranta

Tretji element oznake ISBN označuje posameznega založnika ali založniško oznako znotraj določene registracijske skupine. Dolžina tega elementa se spreminja sorazmerno s pričakovano produkcijo založnika in ima lahko do sedem znakov. Založniki z največjim pričakovanim številom izdanih naslovov imajo najkrajšo oznako registranta in obratno.

Potencialni registranti se za dodelitev oznake registranta, ki bo zanje enkratna, obrnejo na agencijo za ISBN registracijske skupine, ki je zadolžena za upravljanje sistema ISBN v državi, regionalni ali jezikovni skupini, kjer imajo svoj sedež. Ko založniki izkoristijo vse oznake ISBN, ki so povezane z njihovo oznako registranta, jim bo dodeljena dodatna oznaka registranta, ki jim bo zagotavljala nove oznake ISBN. (Gl. 14.4 za nadaljnje informacije o dodelitve elementa registranta).

Primer: 978-92-95055

5.4 Element publikacije

Četrty element oznake ISBN označuje določeno izdajo neke publikacije pri določenem založniku. Dolžina tega elementa se spreminja sorazmerno s pričakovano produkcijo tega založnika in ima lahko do šest znakov. Založniki z največjim pričakovanim številom izdanih naslovov imajo najdaljše oznake publikacij in obratno. Da se zagotovi pravilno dolžino oznake ISBN, so nezasedena mesta dopolnjena z vodilnimi ničlami.

Primer: 978-92-95055-12

5.5 Kontrolna številka

Peti element oznake ISBN je kontrolna številka. Izračunana je z algoritmom po modulu 10. (Za izračun gl. *Dodatek 1* ali pa se za nasvet obrnite na lokalno registracijsko agencijo za ISBN.)

6 Uporaba oznak ISBN

6.1 Splošno

Posebna oznaka ISBN naj bo dodeljena vsaki posamezni monografski publikaciji oz. posamezni izdaji ali formatu monografske publikacije, izdane pri nekem založniku.

Posebna oznaka ISBN naj bo dodeljena tudi vsaki od različnih jezikovnih izdaj monografske publikacije.

Kadar se pojavne oblike izdane monografske publikacije razlikujejo v oblikah in/ali podrobnostih oblike proizvoda in/ali značilnostih oblike proizvoda in/ali podatkih o omejitvi uporabe, ki vplivajo na dostopnost pojavne oblike, mora imeti vsaka različica svojo oznako ISBN.

Nespremenjene izdaje ali nespremenjeni ponatisi iste publikacije, izdane v isti obliki proizvoda, z istimi podrobnostmi, istimi značilnostmi oblike proizvoda in istimi omejitvami uporabe pri istem založniku ali z isto založniško oznako, ne smejo dobiti ločene oznake ISBN.

6.2 Spremembe v publikacijah

Posebna oznaka ISBN bo dodeljena, kadar so narejene bistvene spremembe v katerem koli delu ali delih publikacije glede na prejšnje izdaje ali kadar se pri novi izdaji pojavijo bistvene spremembe v fizičnih ali digitalnih značilnostih.

To velja za spremembe v:

- naslovu in/ali podnaslovu⁵ publikacije;
- jeziku;
- imenu založnika ali založniške oznake⁶;
- avtorjevemu imenu;
- besedilni vsebini razen manjših tiskarskih popravkov;
- obliki proizvoda (npr. iz trde v mehko vezavo; iz zvočne knjige na fizičnem nosilcu v zvočno knjigo, dostopno s prenosom podatkov);
- podrobnostih oblike proizvoda (npr. iz formata .pdf v format ePUB; spremembe v dimenzijah knjige);
- značilnostih oblike proizvoda (npr. iz »normalne« oblike črk v oblike črk, primernih za dislektike; iz formata ePUB verzije 2 v ePUB verzije 3)⁷;
- omejitvah uporabe (npr. iz dovoljenja za tisk v prepoved tiskanja; iz enega uporabnika v več sočasnih uporabnikov).

Sprememba v oblikovanju ovoja, barvi ali ceni monografske publikacije ne zahteva nove oznake ISBN. Ločena oznaka ISBN se lahko dodeli, če to zahteva prodajna veriga (npr. za medijsko promocijo naročnika).

6.3 Faksimilirani ponatisi

Posebna oznaka ISBN naj bo dodeljena faksimiliranemu ponatisu, kadar ga izdela drugi založnik, ali pa ponovno izide z založniško oznako drugega založnika. Posebna oznaka ISBN mora biti dodeljena tudi, kadar ista publikacija ponovno izide z različno založniško oznako istega založnika. Prav tako je posebna oznaka ISBN dodeljena publikaciji, ki jo je skenirala in digitalizirala neka druga ustanova (npr. knjižnica) in ne izvirni založnik z namenom, da bo publikacija namenjena javnosti (za razliko od publikacij, ki so namenjene le arhiviranju).

6.4 Publikacije v obliki nevezanih listov in digitalni ustrezniki

Oznaka ISBN naj bo dodeljena zaključeni publikaciji v obliki nevezanih listov, kadar publikacija fizično ali v digitalni obliki ne bo izhajala nedoločen oz. neomejen čas.

Oznaka ISBN se ne dodeli publikaciji v nevezani obliki, ki se neprestano dopolnjuje (integrirni viri), niti njenim samostojnim dopolnilom.

6.5 Publikacije v več zvezkih

Publikacijo lahko sestavlja več kot le en sam zvezek, v takih primerih mora oznaka ISBN predstavljati celoto vseh zvezkov. Kadar so posamezni zvezki kompleta na razpolago javnosti tudi samostojno, mora biti vsakemu posameznemu zvezku za identifikacijo dodeljena tudi samostojna oznaka ISBN. V takih primerih je na hrbtu naslovne strani (ali drugem ustreznem mestu pri netiskanih različicah) natisnjena oznaka ISBN celote, prav tako pa tudi oznaka ISBN tega posameznega zvezka.

⁵ Dodelitev nove oznake ISBN zaradi spremembe v podnaslovu je odvisna od pomembnosti spremembe, npr.: dodatek »A Kurt Wallander Mystery« kot podnaslov ne zahteva nove oznake ISBN.

⁶ V nekaterih državah sprememba založniške oznake ne zahteva avtomatično nove oznake ISBN – treba je preveriti pri nacionalni agenciji za ISBN.

⁷ Sprememba oznake ISBN ni potrebna v primeru migracije formata ePUB verzije 2 v format ePUB verzije 3, če obe verziji nista istočasno na razpolago in ju prodajalcu na drobno ali uporabniku ni treba razlikovati med seboj.

Tudi če je publikacija v več zvezkih na razpolago le kot celota, je še vedno priporočljivo označevanje vsakega posameznega zvezka s posebno oznako ISBN. Tako so olajšani različni postopki v poslovanju, vključno z razpošiljanjem, še zlasti takrat, ko vsi zvezki ne izidejo ali niso distribuirani hkrati, ter pri dobavi nadomestil v primeru poškodovanih zvezkov.

6.6 Večdelni kompleti

Kjer sestavlja večdelni komplet več kot en izdelek, ki izpolnjuje pogoje za pridobitev oznake ISBN, je celotnemu kompletu dodeljena ena oznaka ISBN. Poleg tega mora vsak izdelek, ki izpolnjuje pogoje za pridobitev oznake ISBN, imeti znotraj takega kompleta ločeno oznako ISBN, če so ti izdelki na razpolago tudi ločeno. Tudi kadar v večdelnem kompletu, ki je upravičen do oznake ISBN, posamezni izdelki niso na razpolago ločeno, se jim lahko dodeli oznaka ISBN, če tako zahteva prodajna veriga.

Kjer enega od izdelkov, ki izpolnjuje pogoje za pridobitev oznake ISBN, spremlja dodaten izdelek, ki teh pogojev ne izpolnjuje, takrat mora ena oznaka ISBN označevati komplet, druga oznaka ISBN pa izdelek, ki te pogoje izpolnjuje, če je ta izdelek mogoče dobaviti tudi samostojno. Ker pa je izven okvirov sistema ISBN, oznaka ISBN ne bo uporabljena za identifikacijo dodatnega elementa, če je tudi ta na razpolago ločeno.

V kompletu, ki ga sestavljajo izdelek z izobraževalno programsko opremo in spremljajoči uporabniški in tehnični priročniki, lahko ena sama oznaka ISBN pokrije vse sestavne dele, če so ti priročniki potrebni za delovanje programske opreme in so uporabni le kot dodatek k programski opremi. Kadar so ti priročniki na razpolago tudi ločeno, morajo imeti tudi ločene oznake ISBN.

Kadar glavni element tega kompleta ni niti knjiga niti izobraževalna programska oprema, ki izpolnjuje pogoje za pridobitev oznake ISBN, takrat komplet kot celota ne izpolnjuje pogojev za pridobitev oznake ISBN, tudi če je spremno gradivo knjižica (npr. knjižica z navodili).

7 Dodeljevanje oznak

7.1 Zaloga

Če se založnik pridruži shemi ISBN kasneje, potem ko je že začel z založništvom, se od založnika zahteva, da dodeli oznake ISBN tudi publikacijam na zalogi in te oznake objavi v založniških katalogih, ne glede na to, ali so ti katalogi v tiskani ali v elektronski obliki. Oznaka ISBN se mora pojaviti na publikaciji tudi ob prvem ponatisu ali ponovni izdaji takega naslova iz starejše zaloge.

7.2 Publikacije, izdane v sozaložništvu

Če izide publikacija s skupno založniško oznako v sodelovanju z drugimi založniki, dobi običajno oznako založnika ali založnikov, ki so zadolženi za njeno distribucijo. Vsekakor pa lahko svojo oznako doda tudi vsak od sozaložnikov in jo prikaže na strani z oznako copyrighta. V takih primerih se v obliki črtne kode na ovoju publikacije prikaže samo eno od oznak ISBN.

7.3 Prodaja in distribucija publikacij s posredniki

(Odstavka b in d v nadaljevanju veljata samo za države, ki še ne sodelujejo v sistemu.)

- a. V skladu s standardom ISBN dobi določena izdaja določenega založnika eno samo oznako ISBN. To oznako je treba ohraniti in upoštevati ne glede na to, kdo in kje publikacijo distribuira ali prodaja.
- b. Publikacija, ki jo uvozi izključni distributer ali zastopnik z območja, ki ni vključeno v sistem ISBN, kar pomeni, da ji oznaka ISBN še ni bila dodeljena, lahko dobi oznako ISBN tega izključnega distributerja.

- c. Publikacija, ki jo uvozi izključni distributer ali zastopnik in ji je bila namesto izvirne naslovne strani dodana nova naslovna stran, na kateri je navedena založniška oznaka izključnega distributerja, dobi novo oznako ISBN izključnega distributerja ali zastopnika, prav tako mora biti navedena tudi oznaka ISBN izvirnega založnika.
- d. Publikaciji, ki jo uvozi več distributerjev z območja, ki ni vključeno v sistem ISBN, kar pomeni, da ji oznaka ISBN še ni bila dodeljena, lahko oznako ISBN dodeli agencija za ISBN območja, ki ga ti distributerji pokrivajo.

7.4 Prevzem založnika

V primeru prevzema založniške dejavnosti lahko prevzemnik nadaljuje dodeljevanje neuporabljenih oznak ISBN izvirnega registranta. O spremembah lastništva je treba obvestiti nacionalno agencijo za ISBN, ki je odgovorna za dodeljevanje elementov registranta. Če knjige še naprej izhajajo pod imeni obeh založb, imajo lahko ločene oznake registranta ali si isto oznako delijo, odvisno od tržne prakse.

7.5 Prevzem celotne zaloge in pravic za publikacijo

Založnik, ki v celoti prevzame zalogo in pravice za publikacijo/-e, lahko še naprej uporablja izvirno dodeljene oznake ISBN, vse dokler nova založba tega naslova ne ponatisne ali ponovno izda pod svojim imenom in s svojo oznako ISBN z lastnim elementom registranta.

7.6 Založniki s sedežem v več krajih

Založnik, ki ima sedež v več krajih in so ti kraji v publikaciji navedeni skupaj, mora publikaciji dodeliti eno samo oznako ISBN.

Založniku, ki deluje v ločenih in povsem samostojnih enotah ali podružnicah v različnih krajih, se lahko dodeli ločeno oznako registranta za vsako enoto ali podružnico. Vsekakor pa se vsaki publikaciji dodeli samo ena oznaka ISBN, tj. oznaka enote ali podružnice, ki je odgovorna za izdajo te publikacije.

7.7 Oznak ISBN ni mogoče ponovno dodeliti

Ko agencija za ISBN založniku dodeli predpono registranta in pripadajoči blok števil, lahko založnik dodeljuje oznake ISBN publikacijam, za katere ima pravice. Vendar pa potem, ko je agencija za ISBN založniku dodelila oznake ISBN, ta založnik ne sme preprodajati, znova dodeljevati, prenašati ali deliti svojega seznama z drugimi založniki.

7.8 Oznak ISBN ni mogoče ponovno uporabiti

Oznaka ISBN, ki je bila enkrat že uporabljena, se ne sme nikoli ponovno uporabiti za identifikacijo druge monografske publikacije, tudi če je bila oznaka ISBN dodeljena pomotoma. Če registrant odkrije, da je bila oznaka ISBN pomotoma uporabljena, jo mora črtati s seznama razpoložljivih oznak. Registrant mora o pomotoma rabljenih oznakah obvestiti svojo agencijo za ISBN. Agencija za ISBN o napaki obvesti pooblaščen bibliografsko agencijo.

8 Register oznak ISBN in spremljajoči metapodatki

Razpoložljivost opisnih metapodatkov je nujno potrebna za prodajo in katalogizacijo knjig. Znano je, da boljši metapodatki vplivajo na povečanje prodaje. Dolžnost založnikov/registantov je, da o oznakah ISBN, ki jih bodo dodelili svojim prihodnjim publikacijam, obveščajo agencijo svoje skupine ali organizacijo, ki je zadolžena za vodenje evidenc o registraciji publikacij. Informacija mora vsebovati najmanj naslednje metapodatkovne

(opisne) elemente in mora biti usklajena z ONIX-om na področju informacijskih standardov za knjižne proizvode, ki jih vzdržujejo EDItEUR in z njim povezane organizacije:

Podatek	Komentar	Element(i) ONIX-a 3	Obvezno (D/N)
ISBN	V obliki 13-mestne oznake ISBN brez presledkov ali vezajev	<ProductIdentifier>	D
Oblika proizvoda	Koda, ki označuje medij in/ali format proizvoda Dimenzije lahko razlikujejo dva proizvoda, ki sta sicer v enaki vezavi in formatu.	<ProductComposition>	D
		<ProductForm>	D
		<ProductFormDetail>	N
		<ProductFormFeature>	N
		<Measure> <ProductPart>	N N
Zbirka	Naslov zbirke in številčenje, če so podatki navedeni	<Collection> sestavljeno	N
Naslov	Naslov publikacije, skupaj s podnaslovom ali drugimi elementi naslova, če so navedeni	<TitleDetail> sestavljeno	D
Sodelavec	Kode za vrsto sodelavcev in njihova imena	<Contributor> sestavljeno [Identifikator (ISNI) neobvezno]	N
Izdaja	Številka izdaje (za tiste po prvi izdaji), tip in navedba izdaje	<EditionTypeCode>	N
		<EditionNumber>	D (po prvi izdaji)
		<EditionStatement>	N
Jezik(i) besedila	Kode za jezike ISO 639-2/B	<Language> sestavljeno	D
Založniška oznaka	Ime blagovne znamke, pod katero je publikacija izdana	<Imprint> sestavljeno [Identifikator (ISNI) neobvezno]	D
Založnik	Oseba ali organizacija, ki ima v času izida publikacije založniške pravice	<Publisher> sestavljeno [Identifikator (ISNI) neobvezno]	D
Država izida	Kode za države ISO 3166-1	<CountryOfPublication>	D
Datum izida	Datum prve objave s to oznako ISBN, v formatu LLLL-MM-DD (ISO 8601)	<PublishingDate> sestavljeno	D
ISBN matične publikacije	ISBN publikacije, katere sestavni del je oz. s katero ta publikacija tvori celoto, če obstaja	<RelatedProduct> sestavljeno	N
	ISBN, če označuje poglavje, del publikacije, del celote ali del zbirke	<RelatedWork> sestavljeno	N
	Za digitalne proizvode je predvidena možnost, da lahko oznako ISBN dodeli tudi posrednik za pretakanje podatkov (downstream), če tega ni storil že založnik.	<RecordSource...> elementi	N
	Podobno lahko pri digitalnih proizvodih različni licenčni pogoji (omejitve uporabe) ali zahteve za operacijski sistem razlikujejo dva sicer enaka proizvoda. N. B.: »Epub« ne pomeni povezave do datotečnega formata ePUB mednarodne asociacije IDPF (International Digital Publishing Forum) – je preprosto okrajšava za »e-publikacijo«.	<ProductFormFeature>	N
		<EpubTechnicalProtection>	N
		<EpubUsageConstraint>	N

Opomba: V nekaterih primerih uporablja ONIX za predstavitev nabora metapodatkov ISBN sestavljene podatke tudi takrat, ko se na prvi pogled zdi, da bi zadoščal enostaven podatek, ali pa uporablja kodirano vrednost tam, kjer je veljavna ena sama koda. Tak pristop zagotavlja možnost navajanja metapodatkov ISBN v formatu zapisa ONIX za ISBN registracijo kot povsem ustrezen podset veljavnega ONIX-a za knjige (ONIX 3.0).

Mednarodna agencija za ISBN bo na zahtevo zagotovila shemo XML.

Podatkovne zbirke, ki povezujejo oznake ISBN z njihovimi metapodatki (kot so sezname knjig na tržišču, nacionalne bibliografije itn.), morajo biti dostopne in redno vzdrževane. Tudi v primerih, ko registracijske

agencije za ISBN ne nudijo takih bibliografskih storitev, so kljub vsemu odgovorne za povezavo z ustreznimi ustanovami, ki take storitve nudijo in zagotavljajo. Registracijske agencije za ISBN in založniki bibliografskih podatkovnih zbirk lahko svojim strankam za dostop do teh informacij zaračunajo določeno članarino.

9 Oznaka ISBN za digitalne publikacije in vzgojno/izobraževalno programsko opremo

9.1 Oznaka ISBN za digitalne publikacije

Kadar je publikacija na razpolago v digitalni obliki (npr. e-knjiga, aplikacija za e-knjigo (e-book app), cederom ali publikacija na internetu), bo dobila oznako ISBN, če vsebuje besedilo in je namenjena javnosti ter ni predvideno, da bi postala kontinuirani vir. Take publikacije lahko vsebujejo tudi slike in zvok.

Naslednje vrste digitalnih publikacij ne dobijo oznake ISBN:

- publikacije, ki so predmet nenehnega posodabljanja in je dostop do teh sprememb možen takoj, npr. podatkovne zbirke z dostopom na daljavo;
- spletne strani;
- promocijsko in reklamno gradivo;
- elektronske oglasne deske;
- elektronska pošta in druga digitalna korespondenca;
- iskalniki;
- računalniške igre;
- osebni dokumenti (npr. osebni življenjepisi in osebni profili);
- rokovniki/dnevniki.

9.2 Oznaka ISBN za izdelke s programsko opremo

Oznaka ISBN se lahko uporabi za identifikacijo določene programske opreme, če je ta namenjena vzgoji in/ali izobraževanju, kot so npr. računalniški učni pripomočki, če ne dovoljujejo uporabniških prilagoditev in za delovanje ne potrebujejo podatkov.

Vsa ostala programska oprema (npr. računalniške igre) ne dobi oznake ISBN.

9.3 Načela za dodeljevanje oznak ISBN digitalnim publikacijam

Publikacije potrebujejo ločene oznake ISBN takrat, kadar jih kdor koli v prodajni verigi želi identificirati ločeno.

Oznaka ISBN je identifikator za monografske publikacije (knjige) in sorodne proizvode, ki so namenjeni javnosti. Oznak ISBN naj se ne uporablja za identifikacijo datotek, ki potujejo med založniki in tiskarji ali službami za konverzijo v e-knjigo, prav tako se ne uporabljajo za identifikacijo abstraktnih entitet, kot so besedilna dela (vsebina).

Pomembno je razlikovati med različnimi »proizvodi«, ki vedno potrebujejo ločeno oznako ISBN, in tistimi, kjer so različne oblike DRM (Digital Rights Management) ali različne omejitve uporabe sestavni del proizvoda v trenutku, ko poteka transakcija med ponudnikom in kupcem. Razlikovanje med temi primeri ni vedno očitno. Treba je vedeti, da so ločene oznake ISBN potrebne za odpravo nejasnosti, ki se pojavljajo v prodajni verigi, kjer nastopa mnogo proizvodov in je vpletenih mnogo strani.

Končni kupci morajo vedeti a) ali bo e-knjiga, ki so jo nabavili, delovala na njihovi napravi in z njihovo programsko opremo, in b) kaj bodo lahko z njo storili (npr. kopiranje, tiskanje, posojanje, pretvorba besedila v govor itn.). Vse to je navadno določeno s kombinacijo formata datoteke (npr. ePUB, .pdf) in programske opreme

za upravljanje digitalnih pravic (DRM), ki tehnično nadzira uporabo e-knjige. Ločene oznake ISBN bodo olajšale upravljanje, širjenje in odkrivanje teh informacij kot tudi dostavo ustrezne različice neke e-knjige.

- Kadar je določena e-knjiga, ki izpolnjuje pogoje za pridobitev oznake ISBN, na razpolago v različnih datotečnih formatih, kot so ePUB, .pdf itn., dobi ločeno oznako ISBN vsak od objavljenih in v javnost danih formatov. Če publikacija preide v novo verzijo datotečnega formata (npr. ePUB2 v ePUB3), sta ločeni oznaki ISBN bistvenega pomena, še zlasti, če sta obe verziji na razpolago istočasno ali če morajo prodajalci na drobno in kupci obe verziji razlikovati med seboj.
- Kadar je uporabljen lastniški datotečni format ali DRM, ki povezuje verzijo z določenim računalniškim okoljem, napravo ali programsko opremo (bralni sistem), morajo ločene oznake ISBN identificirati vsako od teh verzij. Kadar pa je digitalna publikacija v prodaji na drobno pri edinem dobavitelju e-knjige v lastniškem formatu in jo je mogoče kupiti samo na njegovi spletni strani (npr. Amazon Kindle, Apple i-books) in ta prodajalec na drobno ne zahteva oznak ISBN, takrat tem verzijam ni treba dodeliti oznake ISBN, čeprav bi bilo to zelo koristno pri sledenju prodaje ali za evidenco v drugih seznamih razpoložljivih e-knjig. Če so oznake ISBN kljub temu dodeljene, morajo biti za te verzije enkratne.
- Kadar se publikacija pojavi v prodajni verigi z več kot enim od tipov DRM-ja, ne glede na to, ali jo ponuja izvirni založnik ali kasnejši ponudnik v mreži, je lahko vsem dodeljena ista oznaka ISBN, toda le pod pogojem, da tehnologija DRM ne posega v uporabniško izkušnjo ali ne uveljavlja drugačnih omejitev uporabe.
- Kadar je publikacija v prodajni verigi na razpolago z različnimi omejitvami uporabe, ne glede na to, ali jo ponuja izvirni založnik ali kasnejši ponudnik v mreži, je vsaka od teh oblik enkratni proizvod in potrebuje za identifikacijo enkratno oznako ISBN.
- Kadar so omejitve uporabe določene v času transakcije med ponudnikom in uporabnikom (npr. kupcu je ponujena storitev, ki omogoča široko izbiro pravic po naročilu), se taki prilagojeni publikaciji ne sme dodeliti nobene oznake ISBN.

Primer 1: Založnik pripravi dve verziji formata ePUB iste knjige, vsako s svojimi pravicami uporabe, in ju distribuira preko prodajne verige s pomočjo različnih posrednikov. Za vsako od teh verzij je potrebna samostojna oznaka ISBN.

Primer 2: Založnik pripravi datoteko v formatu ePUB in jo odstopi prodajalcu, ki doda temu formatu dva različna nabora pravic uporabe in tako tržišču ponudi dve ločeni verziji, torej dva različna proizvoda. Ločeno oznako ISBN dobi vsaka od verzij, to pa lahko dodeli založnik ali kasneje posrednik, če tega ni opravil že založnik.

Primer 3: Prodajalec ponudi javnosti možnost nakupa e-knjige in izbire tipa DRM-ja, ki bo uporabljen. V tem primeru tako ni potrebe po dodelitvi različnih oznak ISBN, ker ni nejasnosti v dogovoru med ponudnikom in kupcem.

Primer 4: Založnik izda publikacijo, ena verzija publikacije je dostopna s funkcijo pripomočka za osebe s posebnimi potrebami z možnostjo povečanega besedilnega opisa poleg vsake slike, druga je brez te možnosti. Vsaka od verzij mora imeti svojo ločeno oznako ISBN, da so posebne lastnosti jasne potencialnim kupcem in uporabnikom (predvsem tistim, ki iščejo take publikacije) in sta tako obe verziji identificirani ločeno.

Primer 5: Založnik ponuja omejen in vnaprej določen nabor verzij glede pravic uporabe za določeno publikacijo v prodajni verigi (npr. ena verzija omogoča tiskanje in ena ne; možnost najema za tri ali šest mesecev). Vsaka od teh verzij je ločena publikacija in zahteva ločeno ISBN oznako.

Primer 6: Založnik ponuja širok nabor različnih možnosti (npr. iz obsežnega menija ali izbirnega sistema je mogoče izbrati različne parametre omejitev). Vsaki taki potencialni kombinaciji ni treba dodeliti ločene oznake ISBN, saj gre za prilagojene publikacije, izdelane po naročilu.

- Če uporabljajo založniki za generiranje različnih formatov svojih e-knjig posrednike, morajo posredniku za vsak format določiti ločeno oznako ISBN.

Če založnik posrednikom ne bo posredoval oznak ISBN za vsak posamezni format, lahko posredniki dodelijo svoje lastne oznake ISBN. V ta namen bodo agencije za ISBN posrednikom določile lastne elemente registranta. V takih primerih je treba oznake ISBN z ustreznimi metapodatki sporočiti založniku, nacionalni agenciji za ISBN in drugim bibliografskim ustanovam. (N. B. Metoda, predstavljena v tem odstavku, ni priporočljiva rešitev in se lahko uporabi samo v primerih, ko založnik odkloni dodelitev posameznih oznak ISBN vsakemu od proizvodov.)

- Kadar je knjigo digitalizirala knjižnica ali kaka druga ustanova in je ta digitalna verzija na razpolago javnosti, mora biti ta novi proizvod identificiran s samostojno oznako ISBN ne glede na to, ali se dostop do digitalne verzije zaračunava ali ne.

10 ISBN za publikacije, tiskane na zahtevo

V povezavi z dodeljevanjem oznak ISBN je tisk na zahtevo preprosto samo ena od oblik tehnologije tiska.

Publikacija, tiskana na zahtevo, je tiskana in vezana kot odgovor na posebno naročilo uporabnika. Pri takih naročilih gre najpogosteje za en sam izvod publikacije, za katero bi sicer veljalo, da je razprodana, ponovno tiskanje večje naklade pa bi bilo neekonomično.

Če je verzija publikacije, tiskane na zahtevo, v drugačni obliki kot prejšnja konvencionalno tiskana publikacija (npr. če prvotna trda vezava s tiskom na zahtevo postane broširana), dobi ta verzija svojo oznako ISBN, enako kot zaradi katerih koli drugih sprememb v obliki izdelka. Zaradi manjših sprememb v obrezu na določen format, ki ga zahtevajo stroji za tiskanje na zahtevo, nova oznaka ISBN ni potrebna.

Oznaka ISBN je praviloma dodeljena publikaciji, tiskani na zahtevo, ko postane ta razpoložljiva ali je navedena v seznamu na zahtevo dobavljivih publikacij, in ne takrat, ko se dejansko tiska.

Prilogojena ali personalizirana verzija knjige, tiskane na zahtevo, kjer vsebino knjige določa naročnik in ne založnik ter ima zato omejeno dostopnost, ne sme dobiti oznake ISBN.

11 Kompleti študijskega gradiva

Komplet študijskega gradiva je fizična ali digitalna zbirka različnih gradiv in lahko vključuje izseke besedil iz knjig, članke iz revij, gradiva, ki jih je ustvaril učitelj, kakor tudi multimedijška gradiva. Posameznim sestavnim delom je treba dodeliti oznake ISBN le, če so na razpolago samostojno in ustrezajo pogojem za pridobitev oznake ISBN. Sam komplet študijskega gradiva ni upravičen do oznake ISBN, če je prilagojen za posameznega končnega uporabnika. Če pa je tak komplet študijskega gradiva široko dostopen (npr. v univerzitetnih knjižgarnah), mu je treba dodeliti oznako ISBN.

12 Mali založniki in samozaložniki

Knjiga (digitalna ali tiskana) izide v samozaložbi, če jo založi avtor sam brez sodelovanja uveljavljenega založnika. Avtor prevzame finančna tveganja in je odgovoren za celoten proces. Avtor lahko za celoten postopek ali posamezne dele postopka poišče zunanje izvajalce, ki ponujajo tovrstne storitve.

V primeru samozaložbe se avtorja obravnava kot registranta/založnika in se mu lahko dodeli predpono registranta z ustreznim obsegom oznak ISBN ali pa se mu dodeli en sam ISBN iz skupne predpone, če je agencija za ISBN rezervirala vrsto številke za male založnike in samozaložnike.

Agencije za ISBN lahko omejijo število oznak iz skupne predpone, ki se jih lahko dodeli založniku, preden ta založnik zahteva svojo lastno oznako in odgovarjajoči obseg oznak.

Neodvisnim ponudnikom storitev samozaložništva se običajno ne dodeli elementa registranta, če hkrati niso tudi sami založniki.

Samozaložniki se morajo zavedati, da bo v primeru, ko neodvisni ponudnik take storitve ponudi oznako iz svojega obsega oznak, potem bo ta ponudnik v zbirkah podatkov, povezanih z ISBN, najverjetneje naveden kot založnik.

Če je publikacija namenjena izključno enemu samemu računalniškemu okolju in ni na razpolago v prodajni verigi, potem ISBN ni obvezen. Če je verjetno, da bo ta publikacija na razpolago tudi v prodajni verigi (npr. pri knjigotržcih), potem ji je treba dodeliti oznako ISBN.

N. B. Oznake ISBN je treba pridobiti pri ustrezni agenciji za ISBN, ki je odgovorna za državo, v kateri ima založnik sedež, ne glede na lokacijo katere koli od platform ali samozaložniških storitev.

13 Mesto in prikaz oznak ISBN na publikacijah

13.1 Splošno

Oznaka ISBN se mora pojaviti na enoti sami.

Pri tiskanih publikacijah se mora oznaka ISBN pojaviti:

- na hrbtu naslovne strani (stran s copyrightom);
- na dnu naslovne strani, če ni prostora na hrbtu naslovne strani;
- na spodnjem delu zadnje platnice;
- na dnu knjižnega ovoja zadaj ali na zadnji strani zaščitne škatle ali ovitka.

Pri elektronskih publikacijah se mora oznaka ISBN pojaviti:

- na naslovnem zaslonu; na prvem prikazanem zaslonu (laserski disk, online publikacije) ali na zaslonu, ki prikazuje naslov ali njegovo nadomestilo (npr. začetni zaslon, ki se pojavi ob prvem dostopu do vsebine in/ali zaslon s podatki o copyrightu).

Pri vzgojnih/izobraževalnih filmih, videoposnetkih in prosojnicah se mora oznaka ISBN pojaviti v najavni/odjavni špici.

Če je publikacija izšla v embalaži, ki je sestavni del publikacije (npr. laserski disk, kaseta ali disketa), naj bo oznaka ISBN na vseh napisih, ki so v tej embalaži. Če oznake ISBN ni mogoče navesti na embalaži ali navedbah oz. napisih v njej, naj bo ISBN na dnu hrba katerega koli stalnega ovoja za to embalažo (npr. škatla, žepek ali okvir).

Različni formati digitalnih publikacij bodo dobili ločene oznake ISBN, če so na razpolago samostojno. Če je publikacija na razpolago v dveh formatih, ki sta naprodaj vedno skupaj, je potrebna samo ena oznaka ISBN. Kjer pa so formati na razpolago samostojno, je treba navajati vse oznake ISBN eno pod drugo na vseh verzijah in z okrajšavo formata v oklepaju na koncu vsake oznake ISBN. Če so v primeru tiskanih izdaj znani ISBN-ji različnih formatov, se lahko te formate navede na enak način.

Primeri:

ISBN 978-951-45-9693-3 (trda vezava)

ISBN 978-951-45-9694-0 (broširana vezava)

ISBN 978-951-45-9695-7 (PDF)

ISBN 978-951-45-9696-4 (ePUB)

Oznaka ISBN naj se pojavi tudi na spremnem gradivu, izdanem skupaj s publikacijo.

Natisnjena oznaka ISBN mora biti vedno dovolj velika, da jo je mogoče z lahkoto prebrati (npr. devet pik ali več).

13.2 ISBN v obliki črtne kode

Hitra in vsesplošna razširjenost računalniškega branja črtnih kod je privedla do dogovora med GS1 (prej EAN International in Uniform Code Council) in Mednarodno agencijo za ISBN ter Mednarodno agencijo za ISMN, ki omogoča pretvorbo oznake ISBN v črtno kodo EAN-13. Tako je postal ISBN kot mednarodni sistem identifikacije kompatibilen z vsesplošno svetovno shemo črtnih kod.

Predstavljanje oznake ISBN s simboli črtne kode EAN-13 mora biti v skladu z ISO/IEC 15420 (specifikacija simbolov črtne kode EAN/UPC), ki zahteva uporabo simbolov EAN-13 v skladu s priporočili GS1. Črtno kodo EAN sestavlja trinajst števk.

Primer oznake ISBN, pretvorjene v simbole črtne kode EAN-13:

ISBN 978-92-95055-12-4

Kadar je uporabljena v obliki črtne kode, mora biti oznaka ISBN predstavljena v očem čitljivi obliki neposredno nad simboli črtne kode EAN-13, pred njo je zapisano "ISBN".

Primer tiskanja oznake ISBN s simboli črtne kode EAN-13:

Več informacij o uvajanju in uporabi črtnih kod sistema EAN-13 nudijo registracijske agencije za ISBN in Mednarodna agencija za ISBN. Registracijske agencije za ISBN naj se povezujejo neposredno z organizacijami GS1 na nacionalni ali regionalni ravni. V Sloveniji deluje GS1 Slovenija v okviru Gospodarske zbornice Slovenije.

Priporočljivo mesto navajanja simbolov črtne kode EAN-13 za publikacije je spodnji desni kvadrant zadnje platnice, tj. v bližini hrbta.

13.3 Dodatna petmestna koda

V Združenih državah Amerike in v Kanadi se v knjigotrštvu za navajanje cene uporablja dodatna 5-mestna koda. Za dodatne informacije o črtnih koda v Združenih državah Amerike in v Kanadi gl. spletno stran Book Industry Study Group <http://bisg.org>.

V drugih državah naj se dodatna 5-mestna koda za podatek o ceni ne uporablja, čeprav se lahko skupaj s predpono "9" uporablja pri založnikih za lastne potrebe (npr. za poslovanje z vračili). Te dodatne kode se vedno začnejo z "9" v razponu "90000–98999".

13.4 Algoritem za generiranje kontrolne številke pri ISBN

Za informacije o izračunu kontrolne številke oznake ISBN gl. A 1.1 Dodatek 1.

14 Upravljanje sistema ISBN

14.1 Splošno

Upravljanje sistema ISBN poteka na treh ravneh: na mednarodni, na ravni registracijske agencije za ISBN in na ravni registranta/založnika.

14.2 Mednarodno upravljanje

Glavne naloge in odgovornosti Mednarodne agencije za ISBN so:

- pospeševati, usklajevati in nadzirati uporabo sistema ISBN po vsem svetu;
- predstavljati interese skupnosti ISBN drugim relevantnim organizacijam;
- imenovati ustrezne organizacije kot registracijske agencije za ISBN in jih tudi preklicati, če je to treba;
- določiti registracijske skupine in njihove obveznosti ter jih dodeliti ustreznim registracijskim agencijam za ISBN;
- določiti in opredeliti pravila registracijskih skupin, ki pogojujejo dolžino razpoložljivih oznak registranta znotraj vsake skupine in zagotoviti, da je natančen in razumljiv spisek teh pravil vedno javno dostopen;
- dodeliti razpone enkratnih oznak registranta registracijskim agencijam za ISBN znotraj ustreznih registracijskih skupin in vzdrževati popoln in natančen register dodeljenih oznak registranta;
- zagotoviti vzdrževanje oznak ISBN in z njimi povezanih metapodatkov v vseh registrih registracijske agencije za ISBN;
- razvijati, nadzirati in uveljavljati usmeritve in postopke, ki določajo delovanje agencij za ISBN in registracijo ISBN v teh agencijah, vključno s članarinami in drugimi stroški, ki so povezani s temi postopki;
- omogočiti pregled in reševanje podvojenih dodelitev oznak ISBN;
- pregledati razloge in odločati o pritožbah v zvezi z odločitvami posameznih registracijskih agencij;
- razvijati, vzdrževati in objavljati dokumentacijo za uporabnike sistema ISBN;
- vpeljati in vzdrževati osnovne dogovore o financiranju, ki so potrebni za podporo delovanja Mednarodne agencije, vključno s finančnimi prispevki registracijskih agencij za ISBN.

14.3 Registracijske agencije za ISBN

Upravljanje sistema ISBN znotraj registracijske skupine je naloga registracijske agencije za ISBN. Le-ta lahko deluje na nacionalni, regionalni, jezikovni ali kakšni drugačni logični delitvi odgovornosti glede na osnovno porazdelitev registracijskih skupin.

V skupini je lahko več nacionalnih agencij (npr. v skupinah 978-0 in 978-1 so samostojne agencije v Avstraliji, angleško govoreči Kanadi, Združenem kraljestvu, Združenih državah Amerike itn.).

Imenovane registracijske agencije za ISBN lahko za dodeljevanje oznak ISBN in zagotavljanje storitev zaračunavajo pristojbino, ki pa mora temeljiti samo na povračilu stroškov.

Storitve lahko vključujejo dodeljevanje identifikacijskih kod in števil, odobritev dostopa do teh kod in števil in/ali drugih podatkov ali informacij, pridobljenih v zvezi z izvajanjem standarda ISO 2108. Registracijske agencije za ISBN nudijo tudi druge storitve, ki niso povezane z dodeljevanjem oznak ISBN, a le v primeru, da nakup teh storitev ni pogoj za pridobitev oznak ISBN.

Glavne naloge in odgovornosti registracijske agencije za ISBN so:

- zagotoviti nemoteno nudenje storitev;
- izdajati registrantu monografske publikacije ali založniku izpiske o dodelitvi oznake ISBN ali oznake registranta;
- vzpostaviti, upravljati in vzdrževati registre oznak ISBN, metapodatkov ISBN in upravnih podatkov v skladu

z usmeritvami, ki jih je določila Mednarodna agencija za ISBN; (naloge v zvezi z metapodatki ISBN so lahko poverjene določeni bibliografski agenciji, vendar tako, da so v skladu s temi določili);

- popravljati netočne oznake ISBN in metapodatke ISBN, če obstajajo dokazi o nedoslednostih ali netočnostih;
- nuditi podatke o oznakah ISBN in z njimi povezanih metapodatkih drugim registracijskim agencijam in uporabnikom sistema ISBN v skladu z usmeritvami, ki jih je določila Mednarodna agencija;
- zbirati in vzdrževati statistične podatke o svojih dejavnostih v zvezi z ISBN in o tem v dogovorjenih intervalih poročati Mednarodni agenciji za ISBN;
- spodbujati, izobraževati in usposablјati druge pri uporabi sistema ISBN v skladu z določili veljavne izdaje standarda ISBN;
- slediti usmeritvam ISBN in postopkom, ki jih je postavila Mednarodna agencija za ISBN v skladu z določili veljavne izdaje standarda ISBN;
- stopiti v stik z založniki, ki ne dodeljujejo ISBN-jev, jih seznaniti s pomembnostjo in vrednostjo dodeljevanja oznak ISBN vsem publikacijam, ki izpolnjujejo pogoje za ISBN, jim svetovati in jim posredovati vse podrobnosti o tem, kako sprejeti standard.

V nekaterih državah agencija skupine dodeli oznako ISBN publikacijam, prejetim kot obvezni izvod, če jim oznaka ISBN še ni bila dodeljena. Agencija skupine o dodeljeni oznaki obvesti založnika in jo objavi v nacionalni bibliografiji.

14.4 Upravljanje na ravni registranta/založnika

Registranti so odgovorni za dodeljevanje oznake elementa publikacije posameznim enotam lastne produkcije in so dolžni upoštevati vse s tem povezane predpise. Založniki lahko v registracijski agenciji zaprosijo za oznako registranta. Dobijo jo skupaj z izpisom ali digitalno datoteko posameznih oznak ISBN, ki so jim na razpolago v okviru dodeljene oznake registranta. Svoje storitve lahko registracijske agencije za ISBN tudi zaračunajo.

Registracijska agencija za ISBN bo določila razpon oznak elementa publikacije, ki bodo registrantu na razpolago. Dodeljeni razpon bo določen na osnovi sedanje in v prihodnosti pričakovane založniške produkcije in je v neposrednem sorazmerju z dolžino dodeljene oznake registranta. Registrant mora registracijski agenciji zagotoviti kar največ možnih informacij o publikacijah v svoji zalogi. Seznaniti jo mora tudi z vsemi sedanjimi in prihodnjimi publikacijami, da bo lahko agencija določila oznako registranta najustreznejšega obsega. Registracijska agencija za ISBN lahko v začetku dodeli manjši obseg števil od zahtevanega, če je negotova glede števila verjetnih objav.

Registrant mora registracijski agenciji za ISBN ali za to imenovani lokalni bibliografski ustanovi predložiti zahtevani obseg metapodatkov o publikaciji, za katero je pridobil oznako ISBN. Podrobnosti, zlasti o tipu in obliki metapodatkov, določi Mednarodna agencija za ISBN v sodelovanju z registracijskimi agencijami za ISBN (gl. Poglavje 8).

Če dodeljuje posrednik oznake ISBN registrantov ali svoje lastne oznake, mora o teh ISBN-jih in z njimi povezanih metapodatkih poročati registracijski agenciji za ISBN in drugim bibliografskim ustanovam.

Registrant naj upošteva zahtevane postopke svoje registracijske agencije za ISBN. Če registrant ne spoštuje postopkov svoje registracijske agencije (npr. ne posreduje ustreznih metapodatkov, preprodaja ali prenaša oznake ISBN), mu lahko agencija odkloni nove elemente registranta in/ali elemente publikacije, dokler ta registrant zahtev ne upošteva.

Dodatne in podrobnejše informacije ter navodila v zvezi s sistemom ISBN so na razpolago pri lokalnih registracijskih agencijah.

15 ISBN in GS1

EAN International (EAN), Uniform Code Council (UCC), Mednarodna agencija za ISBN in Mednarodna agencija za ISMN so leta 1997 sklenili dogovor o vzajemnem sodelovanju. Ta sporazum zagotavlja njihovim predstavnikom vzajemni status opazovalca na generalnih skupščinah združenj, omogoča posvetovanje in ureja številčenje netiskanega knjižnega gradiva. Februarja 2005 sta se EAN International in Uniform Code Council združila pod skupnim imenom GS1.

Naslov organizacije:

GS1 Global Office
Blue Tower
Avenue Louise 326
BE-1050 Brussels

Tel.: (+32 2) 788 7800

Faks: (+32 2) 788 7899

E-naslov: contactus@gs1.org

URL: <http://www.gs1.org>

Za stike z nacionalnimi organizacijami GS1 gl. URL <http://www.gs1.org/contact>.

V Sloveniji:

GS1 Slovenija
Dimičeva ulica 9
1000 Ljubljana

Tel.: 01 5898 320

Faks: 01 5898 323

E-naslov: info@gs1si.org

URL: <http://www.gs1si.org/>

16 ISBN in drugi identifikatorji

16.1 DOI

Sistem identifikatorja digitalnega objekta (DOI®, Digital Object Identifier) je namenjen identifikaciji vsebine objektov v digitalnem okolju. Oznake DOI® so dodeljene kateri koli entiteti, ki se uporablja v digitalnem omrežju. Nudijo trenutno veljavno informacijo, vključno s tem, kje na internetu je te entitete ali informacije o njih mogoče najti. Informacija o digitalnem objektu se lahko sčasoma spremeni, prav tako tudi podatek o njegovi lokaciji, njegova oznaka DOI pa se ne spremeni nikoli.

International DOI Foundation

EDItEUR
United House
North Road
GB-London N7 9DP

Tel.: +44 (0)20 7503 6418

Faks: +44 (0)20 7503 6418

E-naslov: contact@doi.org

URL: <http://www.doi.org>

16.2 GTIN

Globalna trgovinska identifikacijska številka (GTIN, Global Trade Item Number) je splošno poimenovanje za vse identifikatorje proizvodov EAN.UCC, vključno s predstavitevijo oznake ISBN v obliki EAN-13.

GS1 Global Office
Blue Tower
Avenue Louise 326

BE–1050 Brussels

Tel.: (+32 2) 788 7800

Faks: (+32 2) 788 7899

E-naslov: contactus@gs1.org

URL: <http://www.gs1.org/barcodes/technical/idkeys/gtin>

V Sloveniji:

GS1 Slovenija

Dimičeva ulica 9

1000 Ljubljana

Tel.: 01 5898 320

Faks: 01 5898 323

E-naslov: info@gs1si.org

URL: <http://www.gs1si.org/>

16.3 ISAN

Mednarodna standardna številka avdiovizualnega dela (ISAN, International Standard Audiovisual Number), ISO 15706-1 in 15706-2, je prostovoljni sistem označevanja z metapodatkovno shemo, ki omogoča identifikacijo katerega koli avdiovizualnega dela, vključno s filmi, kratkometražnimi in dokumentarnimi filmi, televizijskimi programi, športnimi dogodki, reklamami in tudi z njimi povezanimi verzijami.

Z ISAN upravlja:

ISAN International Agency

1A, rue du Beulet

CH–1203 Geneva

Tel.: (+41) 22 545 10 00

Faks: (+44) 22 545 10 40

E-naslov: info@isan.org

URL: <http://www.isan.org>

16.4 ISBN-A

ISBN-A (ISBN-A, Actionable ISBN) je sintaksa in storitev, ki jo nudijo nekatere registracijske agencije za ISBN, oskrbuje pa DOI®. Z njegovo pomočjo se obstoječe oznake ISBN izrazijo v sistemu DOI ter tako zagotovijo možnost povezovanja oznake ISBN z enim ali več naslovi URL.

International ISBN Agency

48/49 Russell Square

GB–London WC1B 4JP

Tel.: +44 (0)20 7580 8536

E-naslov: info@isbn-international.org

URL: <http://www.doi.org/factsheets/ISBN-A.html>

16.5 ISLI

Mednarodni standardni identifikator povezave (ISLI, International Standard Link Identifier), ISO 17316, določa identifikator povezav med entitetami (ali njihovimi imeni) na področju informatike in dokumentacije. Te entitete so lahko dokumenti, medijski viri, ljudje ali bolj abstraktni pojmi, kot so časovna obdobja ali kraji.

V prihodnje bodo morda razvite nekatere aplikacije med ISLI in ISBN. Nadaljnje informacije bodo pravočasno na razpolago.

Sistem ISLI upravlja International Information Content Industry Association (ICIA):

International ISLI Agency
International Information Content Industry Association
HK-2/F, Hongkong Offshore Centre
No. 28 Austin Avenue
Tsim Sha Tsui
Kowloon

Tel.: (+852) 92091120

E-naslov: service@isli-international.org

URL: <http://www.isli-international.org>

16.6 ISMN

Mednarodna standardna številka glasbenega tiska (ISMN, International Standard Music Number), ISO 10957, se uporablja za identifikacijo vseh publikacij z glasbenimi tiski, ki se prodajajo, najemajo ali so na razpolago zastoj.

Oznaka ISMN se ne uporablja za knjige o glasbi, ki dobijo ISBN, prav tako se ne uporablja za glasbene trakove, zgoščenke ali videoposnetke.

Sistem ISMN upravlja Mednarodna agencija za ISMN:

International ISMN Agency
Hardenbergstr. 9a
DE-10623 Berlin

Tel.: +49 30 7974 5002

E-naslov: ismn@ismn-international.org

URL: <https://ismn-international.org>

16.7 ISNI

Mednarodni standardni identifikator imena (ISNI, International Standard Name Identifier) temelji na standardu ISO 27729, ki je namenjen identifikaciji javnih identitet sodelujočih, tj. identitet, ki jih javno uporabljajo subjekti, vpleteni v vsebine medijskih industrij pri kreiranju, produkciji, upravljanju in v distribucijskih mrežah teh vsebin. Sistem ISNI enkratno identificira izključno javne identitete na različnih področjih ustvarjalne dejavnosti. Oznaka ISNI zagotavlja orodje za nedvoumno identifikacijo javnih identitet, pri katerih bi sicer lahko prišlo do dvoumnosti in zamenjave. Oznaka ISNI ni namenjena zagotavljanju neposrednega dostopa do popolnih podatkov o javni identiteti, zagotavlja le povezave do drugih sistemov, ki vsebujejo te podatke.

Dodatne informacije nudi:

EDItEUR
United House
North Road
GB-London N7 9DP

Tel.: +44 (0)20 7503 6418

Faks: +44 (0)20 7503 6418

E-naslov: info@editeur.org

URL: <http://www.isni.org>

16.8 ISRC

Mednarodna standardna koda posnetka (ISRC, International Standard Recording Code) je mednarodni

standardni identifikator za zvočne posnetke in glasbene videoposnetke (ISO 3901). Označuje vsak posnetek umetniškega dela (vendar ne fizične enote) ne glede na vsebino ali medij, na katerem je delo izdano. Kodirana oznaka ISRC omogoča avtomatično identifikacijo posnetkov pri izplačilu avtorskih tantiem.

Sistem ISRC upravlja IFPI (International Federation of the Phonographic Industry):

International ISRC Agency

IFPI Secretariat

10 Piccadilly

GB–London, W1J 0DD

Tel.: +44 (0)20 7878 7900

Faks: +44 (0)20 7878 7950

E-naslov: isrc@ifpi.org

URL: <http://www.ifpi.org/isrc>

V Sloveniji:

Zavod za uveljavljanje pravic izvajalcev in proizvajalcev fonogramov, k. o. (IPF, k. o.)

Šmartinska 152/VI

1000 Ljubljana

Tel.: 01 5272 930

Faks: 01 5272 931

E-naslov: isrc@ipf.si

URL: <https://www.ipf.si>

16.9 ISSN

Mednarodna standardna številka serijske publikacije (ISSN, International Standard Serial Number), ISO 3297, je mednarodni standardni identifikator za kontinuirane vire (tj. publikacije, katerih konec izhajanja časovno ni predviden). Take publikacije običajno izhajajo v zaporednih ali integrirnih kosih, ki imajo navadno številčne in/ali kronološke oznake. Tipični primeri serijskih publikacij so časniki, časopisi, revije, magazini itn. in kontinuirani integrirni viri, kot so publikacije z nevezanimi listi, ki se stalno dopolnjujejo.

Sistem ISSN upravlja ISSN International Centre:

ISSN International Centre

5, rue de Turbigo

FR–75003 Paris

Tel.: (+33) 1 44 88 22 20

Faks: (+33) 1 40 26 32 43

E-naslov: secretariat@issn.org

URL: <http://www.issn.org>

Nekatere vrstne publikacije, kot so letne publikacije, letopisi, knjižne zbirke itn., dobijo oznako ISSN samo za naslov serije (ta ostane enaka za vse številke ali posamezne zvezke v zbirki) in oznako ISBN za vsak posamezni kos. Če sta dodeljeni obe oznaki, tj. ISBN in ISSN, morata biti med seboj nedvoumno ločeni.

Za sistem ISSN v Sloveniji skrbi:

Center ISSN za Slovenijo

Narodna in univerzitetna knjižnica

Turjaška ul. 1

1001 Ljubljana

Tel.: 01 2001 201

E-naslov: ISSN@nuk.uni-lj.si

URL: <https://www.nuk.uni-lj.si>

16.10 ISTC

Mednarodna standardna koda besedila (ISTC, International Standard Text Code), ISO 21047, je sistem označevanja za enkratno identifikacijo besedilnih del; izraz "delo" se v tem primeru nanaša na katero koli vsebino v konvencionalnih tiskanih knjigah, zvočnih knjigah, statičnih e-knjigah ali obogatenih e-knjigah, kot tudi na vsebino, ki se lahko pojavlja v časnikih in časopisih.

Oznaka ISTC ne more biti dodeljena fizičnemu izdelku ali drugi pojavnosti obliki dela. Taki fizični izdelki (npr. tiskana knjiga, govoreča knjiga ali digitalne verzije teh izdelkov) morajo dobiti ISBN.

Dodatne informacije nudi:

International ISTC Agency

EDItEUR

United House

North Road

GB–London N7 9DP

Tel.: (+44) (0) 20 7503 6418

Faks: (+44) (0) 20 7503 6418

E-naslov: info@editeur.org

URL: www.istc-international.org

16.11 ISWC

Mednarodna standardna koda glasbenega dela (ISWC, International Standard Musical Work Code), ISO 15707, identificira glasbena dela kot nedotakljive stvaritve. Ne uporablja se za identifikacijo pojavnih oblik glasbenih del ali z njimi povezanih objektov. Take pojavnosti oblike in objekti so v domeni ločenih identifikacijskih sistemov, kot sta ISRC in ISMN (gl. opise posameznih identifikatorjev v tem poglavju).

Primer: Za identifikacijo Mozartovega dela Čarobna piščal (Die Zauberflöte) je primerna oznaka ISWC. Različne tiskane partiture bodo vsaka zase označene z oznakami ISMN, libreti in njihovi prevodi bodo dobili oznake ISTC in njihove pojavnosti oblike (publikacije) ISBN; videoposnetek predstave mora dobiti oznako ISAN in zvočni posnetek opere oznako ISRC.

Dodatne informacije nudi:

CISAC

20-26 Boulevard du Parc

FR–92200 Neuilly sur Seine

Tel.: (+33 1) 55 62 08 50

Faks: (+33 1) 55 62 08 60

E-naslov: cisac@cisac.org

URL: <http://www.cisac.org>

16.12 SGTIN

Serijska globalna trgovinska številka izdelka (SGTIN, Serialized Global Trade Item Number) razširi GTIN/ISBN (gl. 16.2 GTIN) tako, da vključuje še serijsko številko, ki enolično identificira primerek trgovinske enote, npr. določen izvod knjige. Uporablja se za izdelavo elektronske kode izdelka (EPC, Electronic Product Code), ki jo je mogoče vgraditi na nalepkah z radiofrekvenčnimi oznakami (RFID, Radio-Frequency ID) za sledenje vsem vrstam predmetov, tudi knjigam v prodajni verigi.

Informacije:

GS1 Global Office

Blue Tower

Avenue Louise 326

BE-1050 Brussels

Tel: (+32 2) 788 7800

Fax: (+32 2) 788 7899

E-naslov: contactus@gs1.org

URL: http://www.gs1.org/sites/default/files/docs/epc/TDS_1_8_Standard_20140203.pdf

16.13 URN

Enotna imena virov (URN, Uniform Resource Names) so stalni identifikatorji informacijskih virov. Njihova sintaksa, definirana v internetnem standardu RFC 2141, je:

<URN> := "urn:" <NID> ":" <NSS>,

kjer je <NID> identifikator imenskega prostora in <NSS> značilni niz imenskega prostora.

Vodilni "urn:" in identifikator imenskega prostora ne razlikujeta velikih in malih črk.

NID "isbn" je bil rezerviran za sistem ISBN:

<https://www.iana.org/assignments/urn-namespaces/urn-namespaces.xhtml#urn-namespaces-1>.

V skladu s shemo ima kateri koli URN, ki temelji na oznaki ISBN, sledečo sintakso:

URN:ISBN: <NSS>,

kjer vsebuje značilni niz imenskega prostora ISBN z vezaji ali brez njih:

URN:ISBN:978-92-95055-12-4

17 ONIX za knjige

ONIX za knjige (ONIX for Books Product Information Message) je mednarodni standard za predstavljanje in posredovanje podatkov o proizvodih knjižne industrije v digitalni obliki.

ONIX za knjige so razvili pri skupini EDItEUR skupaj z Book Industry Study Group (ZDA) ter Book Industry Communication (VB) in je danes v rabi širom sveta. Nadaljnji razvoj ONIX-a upravlja danes mreža nacionalnih skupin z Mednarodnim upravnim odborom, koordinator je EDItEUR. Zadnja verzija v času nastanka tega priročnika je verzija 3.0.

Izkušnje kažejo, da nudi ONIX za knjige založnikom dve pomembni poslovni ugodnosti. Kot komunikacijski format omogoča odpošiljanje obogatenih informacij o proizvodu v standardni obliki v prodajno mrežo, trgovcem na debelo in distributerjem, večjim trgovcem na drobno, agregatorjem podatkov in podružnicam. Z zagotavljanjem vzorca za vsebino in strukturo opisa proizvoda je ONIX pomagal pri spodbujanju uvajanja boljših internih informacijskih sistemov, zmožnih zbiranja vseh metapodatkov, ki so potrebni za opis in promocijo novih naslovov in naslovov na zalogi. Isti osnovni podatki se lahko uporabijo za pripravo zahtevnejših seznamov z najavami, za pripravo katalogov in drugega promocijskega gradiva.

Za partnerje v »spodnjem delu« prodajne verige pomeni ONIX za knjige učinkovitejše in hitrejše nalaganje posodobljenih podatkov o proizvodih v sisteme, namenjene uporabnikom, mnogo manj ročnih posegov in mnogo manjše tveganje za napake.

ONIX za knjige so preslikali v format MARC21 v Kongresni knjižnici in v format UNIMARC v Britanski knjižnici.

Uporabljajo ga tudi nekatere nacionalne knjižnice pri pridobivanju podatkov od založnikov za pripravo kataložnih zapisov o publikaciji (CIP) ali za neposredno dopolnjevanje javnih katalogov (OPAC).

Na razpolago je tudi specifikacija podsistema ONIX-a za knjige, ki je namenjen prenosu metapodatkov za potrebe registracije oznak ISBN. To verzijo lahko uporabijo založniki za obveščanje registracijskih agencij za ISBN o oznakah ISBN, ki so jih dodelili svojim proizvodom, pri tem pa ni nujna raba popolnega zapisa ONIX-a za knjige.

Dodatne informacije nudi:

EDItEUR

United House

North Road

GB–London N7 9DP

Tel.: +44 (0)20 7503 6418

Faks: +44 (0)20 7503 6418

E-naslov: info@editeur.org

URL: <http://www.editeur.org/8/ONIX/>

18 Spletna stran Mednarodne agencije za ISBN

Spletna stran Mednarodne agencije za ISBN je na naslovu: <http://www.isbn-international.org>. Poleg informacij o ISBN-ju in njegovem upravljanju nudi še podrobnosti o kontaktih, razpone oznak za vse nacionalne in regionalne registracijske agencije za ISBN, orodja in vire, vključno s povezavami do Globalnega registra založnikov (GRP) (gl. poglavje 19) in Priročnika za uporabnike sistema ISBN v več jezikih.

19 Globalni register založnikov (GRP)

Posebno spletno mesto na naslovu www.grp.isbn-international.org omogoča vsakomur preprosto iskanje in pridobivanje osnovnih informacij o založnikih in njegovih predponah. Uporabnikom, ki se odločijo za registracijo, je na razpolago naprednejše iskanje in tako podrobnejši podatki o založniku. Spletna stran omogoča vsakomur brezplačno registracijo. Podatke v Globalnem registru založnikov posredujejo neposredno nacionalne registracijske agencije za ISBN, podatki so zbrani in pregledani najmanj enkrat letno.

V Globalnem registru založnikov ni mogoče spreminjati ali ustvarjati nobenih podatkov, saj je stran namenjena le branju. Če pa ste založnik in ste v registru odkrili napake, vas prosimo, da se obrnete na svojo nacionalno registracijsko agencijo za ISBN in preverite, ali imajo na razpolago vaše najnovejše podatke.

Globalni register založnikov je brezplačen vir in vsebuje:

- naslove in druge kontaktne podatke za založnike v več kot 200 državah in teritorijih;
- podatke za več kot milijon predpon ISBN;
- na tisoče malih založnikov in samozaložnikov.

Dodatek 1 – Izračun kontrolne številke

A1.1 Izračun kontrolne številke

N. B. Naslednja informacija je namenjena predvsem načrtovalcem sistema. Založniki in registracijske agencije za ISBN ne bi smeli ročno izračunavati kontrolnih števil.

Vsaka od prvih dvanajstih števk oznake ISBN je izmenično pomnožena z 1 in 3. Kontrolna številka je enaka 10 minus ostanek, ki je rezultat deljenja vsote ponderiranih zmnožkov prvih dvanajstih števk z deset, z eno izjemo. Če je rezultat tega izračuna 10, je kontrolna številka 0.

Za izračun kontrolne številke za ISBN 978-92-95055-12-? uporabi naslednje korake:

Korak 1: določi vsoto ponderiranih zmnožkov za prvih dvanajst števk oznake ISBN (gl. spodnjo tabelo).

	Element GS1			Element registracijske skupine		Element registranta					Element publikacije		Kontrolna številka	Vsota
ISBN	9	7	8	9	2	9	5	0	5	5	1	2	?	
Utež	1	3	1	3	1	3	1	3	1	3	1	3	—	
Zmnožek	9	21	8	27	2	27	5	0	5	15	1	6	—	126

Korak 2: deli vsoto ponderiranih zmnožkov za prvih dvanajst števk oznake ISBN (iz koraka 1) z 10 in določi ostanek.

$$126/10 = 12 \quad \text{ostanek} = 6$$

Korak 3: odštej ostanek, izračunan v drugem koraku, od 10. Dobljena razlika je vrednost kontrolne številke; izjema je primer, ko je ostanek v drugem koraku 10, takrat je kontrolna številka 0.

$$10 - 6 = 4$$

Kontrolna številka = 4

ISBN = 978-92-95055-12-4

Alternativni način izračunavanja kontrolne številke je naslednja matematična formula:

Kontrolna številka = mod 10 (10 – [mod 10{vsota ponderiranih zmnožkov prvih 12 števk v oznaki ISBN}])

Kontrolna številka = mod 10 (10 – [mod 10{126}])

Kontrolna številka = 4

Da je oznaka ISBN veljavna, mora biti vsota ponderiranih zmnožkov prvih dvanajstih števk oznake ISBN skupaj s kontrolno številko deljiva z 10 brez ostanka.

Opomba: Dolžine elementov registracijske skupine, registranta in oznake publikacije so spremenljive in ni nujno, da so vedno enake kot v prikazani tabeli. Prav tako niso veljavne vse kombinacije registracijskih skupin in registrantov.

Za pomoč pri izračunavanju kontrolnih števil se obrnite na svojo lokalno registracijsko agencijo, ki vam bo pomagala pri izračunavanju vaših oznak ISBN tako, da vam bo priskrbel seznam že izračunanih kontrolnih števil, ali pa vam bo dala na razpolago programsko opremo za izračun lastnih oznak ISBN.

Opomba: Metoda izračuna kontrolne številke za 10-mestno oznako ISBN je dostopna na spletni strani Mednarodne agencije za ISBN <https://www.isbn-international.org/>.